

Bij dit artikel kan met één bronvermelding worden volstaan: Archief van de familie De Beaufort, 1556-1976, inventarisnummer 1802, Rijksarchief Utrecht.

DE PRENTBRIEFKAART EN ZEIST

Honderd jaar geleden, op 1 april 1892, werd de nieuwe Postwet van kracht, waarbij de posteringen haar monopolie op geïllustreerde briefkaarten verloor. Al in het volgende jaar verscheen een advertentie in de Weekbode voor Zeist, Driebergen en Omstreken (17 juni 1893) voor "Briefkaarten met gezichten van Zeist". Deze waren verkrijgbaar bij C. Avis Jzn., eigenaar van de Algemeen Boek- en Kunsthandel in Zeist en uitgever/redacteur van de Weekbode. Of hij ook de uitgever van deze kaarten was, is onduidelijk, maar in ieder geval is dit een heel vroeg voorbeeld van topografische prentbriefkaarten in ons land.

Al snel werd het kopen, versturen en verzamelen van prentbriefkaarten een echte rage. Deze kaarten werden bewaard in speciaal daarvoor ontworpen albums of in zogenaamde briefkaartendozen met genummerde vakken en register. Rond de eeuwwisseling werden kaarten met afbeeldingen van Zeist uitgegeven door onder meer De Heus & Co., Boek- en Kunsthandel in Zeist, door de fotograaf T.T. Hoekstra (1869-1943) en de drukker W. Kraal, beiden uit Driebergen en door de uitgever L.E. Bosch & Zoon uit Utrecht. Uitgevers van buiten de regio hebben Zeist ook niet vergeten. De grote uitgevers N.J. Boon, "Vivat" en Kunstanstalt Herz uit Amsterdam en "Nauta" uit Velsen hebben allemaal kaarten met afbeeldingen van Zeist opgenomen in hun omvangrijke collecties.

Ook heel populair waren afbeeldingen van historische personages zoals de kaarten die J.M. Meulenhoff in 1898 van Dreyfus uitgaf. Deze kon men zich laten toesturen vanuit Frans-Guyana op de dag dat hij Duivelseiland verliet om naar Frankrijk terug te keren.

Prentbriefkaarten van zowel koningin Wilhelmina en de hertog (later prins) Hendrik van Mecklenburg-Schwerin als van president Paul Kruger, voor en tijdens zijn bezoek aan Nederland in 1900, waren

heel gewild. De prijzen voor deze kaarten varieerden van 3 tot 12½ cent per exemplaar. Het was ook mogelijk een eigen portret, huis of villa op een kaart te laten afbeelden. In 1900 bood de bekende Zeisterse fotograaf B. Balhuizen (1866-1944), later ook lid van de gemeenteraad, zelfs fotografische briefkaarten aan. Deze kaarten kostten 10 cent per stuk. Voor het maken van een nieuw cliché werd 35 cent gerekend.

Deze vroege prentbriefkaarten waren iets kleiner dan de kaarten van vandaag. Het was bovendien verboden om op de adreskant van een kaart een boodschap te schrijven, maar dat kon wel op de voorkant. Meestal bestond deze uit een paar kleine plaatjes met de tekst "Groeten uit ...", of er stond een grote afbeelding op met genoeg witruimte voor een bericht of handtekening. Pas omstreeks 1905 was het toegestaan op de adreskant iets te schrijven toen deze door een lijn in het midden werd verdeeld, met links ruimte voor een boodschap en rechts voor de adressering.

drs. Steven Wachlin

Bronnen/zie verder

- H. Emmer, Het "lezen" van oude prentbriefkaarten. *Seijst*. Nr. 3 (1971) p. 36-40
- H. Emmer, De prentbriefkaart. *Seijst*. Nr. 3 (1978) p. 61-70
- H.J. Haverkate, *De geschiedenis van de Nederlandse prentbriefkaart (deel I: periode 1871-1900)*, 1987, Oud-Zuilen: uitgave Vereniging Documentatie Prentbriefkaarten
- H.L.L. van Hoogenhuyzen en W. Grapendaal, *Zeist in oude ansichtkaarten*, Zaltbommel 1968
- Utrechtsch provinciaal en stedelijk dagblad: algemeen advertentieblad
- L. Visser, *Zeist in oude ansichten deel 2*. Zaltbommel 1982
- Weekbode voor Zeist, Driebergen en omstreken